

Ursin - slekten fra Lofoten

Av Torbjørn Seiring.

Vi har flere slekter Ursin i Norge, men bare en av dem har sitt opphav i Nord-Norge. Sokneprest til Buksnes i Lofoten, herr Michel Bjørnsen, født 1649, og død 1697/1698, latiniserte sitt farsnavn i studietiden - ettersom den latinske formen for bjørn er ursus. Sjøl brukte visstnok ikke soknepresten sitt nye familienavn, mens så vel noen av hans brødre som hele etterslekten har nyttet det. Slekten er nå spredt vidt omkring i landet og også i utlandet.

Det har vært gjort flere forsøk på å finne stamfaren til denne slekten, men noe helt sikkert har en ennå ikke kommet fram til. Jeg vil her prøve å belyse noen av de teorier som er framsatt av de forskjellige som har arbeidet med dette .

Alle er enige om det faktum at herr Michel's far var lensmann, godseier og skipper Bjørn Michelsen i Ramsvik i nåværende Vestvågøy. Denne mannen har vi ganske god kjennskap til idet han - som nevnt - var en meget velstående mann og også fordi han var lensmann - noe som i seg selv var av betydning. Bjørn Michelsen var født ca. 1615 og døde 1681. Han var gift med Annechen Baldtzersdatter, datter av jekteeier og bonde Baldtzer Jerstad, også i Vestvågøy.

Bjørn hadde flere barn vi kjenner navnet på, foruten herr Michel hadde han sønnene Niels, Baldtzer, Johannes og Peder, samt datteren Malene.

Så er da spørsmålet: Hvem var Bjørn Michelsen Ramsvik sønn av?

Her står, etter hva tidligere undersøkelser har vist, valget mellom gårdbruker og skipper Michel Lauridtzen Randulff, Offersøy i Vestvågøy, eller gårdbruker og skipper Michel Bjørnsen, Ramsvik.

Når det gjelder den førstnevnte, Michel Lauridtzen Randulff, så kjenner vi meget vel til ham og hans bravader i Nord-Norge. Han skal være født ca. 1579 i Kolding i Danmark. Han ble sendt oppover til 'Trumsen' som medhjelper til fogden der, og virket som sorenskriver en tid, den første av det slaget. Han ble innstevnet for retten av lensfogden for å ha rømt fra sin tjeneste . Han hadde ført uriktig tingbok, hvori han hadde innført en del løgnaktige vitnesbyrd. Videre hadde han, for å føre fogden i fordervelse, anført i regnskapsbøkene dobbelt så meget i inntekter som det fogden i virkeligheten hadde oppebåret i sakefall. Da Michel Lauridtzen erkjente seg skyldig i alle tiltalepunktene ble han av lagmannsretten i 1621 dømt fredløs og forvist fra de nordlandske len, gebet og lagsogn. Om dommen ble omgjort eller domfelte benådet vites ikke. 1)

Etter dette - rundt 1630 - dukker han opp i Offersøy i Lofoten, hvor han etter hvert slo seg opp til å bli både odelsbonde og skipper, en velstandsmann. Han bygslet hele gården Offersøy. Så heter det at han ervervet seg flere eiendommer i Lofoten, i Hol, Buksnes og Borge, og at hans sønner etter hvert overtok disse eiendommene. Hvor man har funnet dette er ukjent for undertegnede.

Ifølge lensregnskapene - som nesten er den eneste kilden vi har fra disse fjerne tider - finner jeg Michel Lauridtzen som oppsitter i Offersøy. I Lofoten for øvrig finner jeg ham ikke som leilending eller eier i noen av regnskapsoversiktene jeg har gjennomgått, og heller ikke i skattematrikkelen for 1647.

Når det så gjelder de eiendommene som hans angivelige sønner skal ha overtatt har jeg følgende merknader:

Han skal ha hatt tre sønner, ifølge de som hevder at han er Ursin-slektens stamfar, Joh. G. Reppe, Trondheim, og bygdebok for Buksnes - tidligere egen kommune , nå en del av Vestvågøy, på samme måte som Hol.

Disse tre var da Bjørn, Gregers og Peder. Men eiendommene disse tre drev var aldri i Michel Lauridtzens eie.

Ramsvik, hvor Bjørn var leilending, var kannikgods, og lå dermed under kirken. I Petvik hvor Gregers ble leilending har Michel aldri vært eier og heller ikke på Finstad hvor den tredje sønnen, Peder, var leilending. En annen ting å merke seg er at da Michel døde, ca. 1667, blir Offersøy ikke overtatt av noen sønn av ham, men kommer over på helt andre hender. Dermed blir det et stort spørsmål om Michel i det hele tatt har hatt noen sønner. Intet tyder på det, selv om han når det gjelder husstanden ved koppskatten i 1646 oppgis å være selv niende - at hans husholdning besto av ni personer. Så er det et annet - etter min mening - vektig argument mot at denne mannen skal være Bjørn Michelsens far og sokneprestens farfar. I Michels egen tilståelse i lagmannsretten den 31 juli 1622 heter det: 2)

Kiendis ieg Michell Lauridtzen Randulff, barnfødt i Kolding, en kaart tidt thilforordnet soren schriffuer ---

Her opplyser han selv sitt fulle navn og familienavn. Randulff var et respektert navn i de tider. Der var så vel biskop som andre 'store' personer som bar dette navnet. Hvorfor skulle da Michels sønnesønn, soknepresten, behøve å lage et nytt familienavn? Selv om hans farfar hadde 'skjemt' ut navnet var det likevel ingen grunn til å skifte det ut. Det levde jo i alle fall videre i andre deler av slekten.

Personlig mener jeg dette er et sterkt argument mot at Michel Lauridtzen Randulff skulle være faren til Bjørn Michelsen Ramsvik, og sammenholdt med bruks- og eierforholdene til de ovenfor nevnte eiendommene virker det ganske klart at han ikke er rette mannen.

Den andre Michel, Michel Bjørnsen, Ramsvik, er etter min oppfatning den mannen som naturlig peker seg ut som Bjørn Michelsens far. Han dukker opp i Ramsvik i 1635 - som skipper, altså eier av egen jekt. Han ble leilending av kannikgodset, men synes å ha eid en liten del sjøl, idet det under 'Unionsskatten' 1643-44 heter at han er odelsbonde for 1 pd og 2. Vi vet ikke hvem hans kone var, men han var sannsynligvis far til Bjørn i Ramsvik, Gregers i Petvik og Peder på Finstad. Ramsvik og Petvik er nabogårder og Finstad ligger ikke langt unna.

Michel Bjørnsen satt med Ramsvik alene fram til 1646. Antakelig døde han en gang i slutten av 1640-årene.

Bjørn Michelsen 'dukker fram' i Ramsvik i 1645, og det synes ganske klart at han er sønn av Michel. Han overtar etter hvert hele Ramsvik - som faren - og drev det etter hvert til å bli en meget velholden mann, hvilket går fram av skiftet etter ham i 1681. Fra skifteprotokollene vet vi at Bjørn hadde brødrene Gregers og Peder, så slektskapet her er på det rene. I skifteprotokoll nr. 1 for Lofoten og Vesterålen, side 61 opplyses det i boet etter Niels Bloch på Finstad at 'Bjørn och Gregers Michelsen paa deris Broderbørns vegne given ansøgning om deris arv efter deris sl. Fader Peder Michelsen'. Barna var Elisabeth og Ingeborg Pedersdøtre.-

Etter det foran anførte skulle det dermed - etter min oppfatning - være klart at Michel Lauridtzen Randulff må utelukkes som 'stamfar' for Ursin-slekten. Dette understøttes av Lofoten og Vesterålens Historie 1500 - 1700,

redaktør Kari Lindbekk. Utg. 1978. Her heter det på side 245: " Hr. Mikkel Bjørnssøn var sønn av Bjørn Mik-kelsøn i Ramsvik i Hol fjerding. Farfaren, Mikkel Bjørnssøn kom til Ramsvik i 1635. I 1645 hadde han overlatt bygsla til sønnen Bjørn som da var 28 år gammel".

Hol Bygdebok, red. Per Berg, hevder nøyaktig det samme.

Men man kan jo spørre seg: Hvem var Michel Bjørnsen Ramsvik's far? Denne mannen som er skipper allerede da han dukker opp i Ramsvik har kanskje hatt, velstående forfedre? Dette å bli eier av eget fartøy, jekt, var ikke så helt enkelt. Det skulle atskillig pågangsmot og vilje til for å skaffe seg en slik posisjon i det gamle samfunnet. Det hjalp derfor godt om en hadde en solid bakgrunn. Og det kan Michel ha hatt.

Ifølge 'Skipsskatten 1563' finner vi i Henningsvær i Lofoten en mann ved navn Bjørn Olsen. Han var litt av en kakse, med - som det heter - to skip

og en liten jekt. I 1563 fører Bjørn sitt ene skip til Bergen med fiskelast, og han er sjøl eier av halve lasten. Jekta hans er også i Bergen dette året, ført av sønnen Niels, som også eier halve lasten på fartøyet han førte. Bjørn hadde to sønner til, som vi vet navnet på, nemlig Oluf og Bjørn.

Det heter i Lofoten og Vesterålens historie at Bjørn Olsøn i Henningsvær var eneste jekteskipper i Vågan i 1563

Det var Austrått-familien som eide Henningsvær, så det er rimelig at Bjørn var 'deres mann' på stedet.

Da Bjørn's tid i Henningsvær var over finner vi ingen av hans sønner som hans etterfølger der. I stedet finner vi sønnen Oluf som skipper i Røst - altså lengst vest i Lofoten, mens sønnen Niels har slått seg ned i Petvik og driver som skipper og leilending der. Den tredje sønnen, Bjørn, vet vi ikke meget om, bortsett fra at han fikk en liten bot for 'frillelevnet' en gang. Det heter seg imidlertid at der skal ha vært en Bjørn i Petvik omkring 1570. Det er vel ikke utenkelig at også denne sønnen har vært skipper - ettersom både hans far og begge kjente brødre hørte med i dette sjiktet i samfunnet.

Nå grenser altså Petvik og Ramsvik til hverandre, og siden Michel Bjørnsen dukker opp i Ramsvik er det godt mulig at han kom fra Petvik og at han var sønn til denne Bjørn vi vet så lite om. Niels Bjørnsen hadde en sønn, Michel, som etterfulgte sin far som skipper og leilending i Petvik. Om vi nå antar at broren til Niels - Bjørn Bjørnsen - var faren til Michel Bjørnsen i Ramsvik viser det seg at begge brødrene har gitt en sønn navnet Michel. Dette må sannsynligvis være navnet på deres morfar, - hvis ikke både Niels og Bjørn har giftet seg med hver sin Michelsdatter. -

Nåvel - dette er teori, men det er i alle fall gode muligheter for at den kan ha noe for seg. Hvis vi går ut fra at Niels Bjørnsen - da han førte farens jekt til Bergen i 1563 - måtte være rundt 25 år gammel, så var han altså født ca. 1535 - 1540. Han var neppe eldste sønnen til Bjørn Olsen, idet vi jo vet at Bjørn hadde en sønn ved navn Oluf, oppkalt etter Bjørns far. Om Oluf var født rundt 1530-1535 må vi kunne anta at Bjørn Olsen var født rundt 1500 - 1510. Den tredje sønnen - Bjørn Bjørnsen - kan være den yngste av de tre, men vi kan vel anta at han var født ca. 1545 - 1550. Det er dermed intet i veien for at han kan ha vært far til Michel i Ramsvik. Jeg vil tro at Michel døde ca. 1647, - han er i alle fall ikke nevnt i Ramsvik siden. Sønnen Bjørn Michelsen var født ca. 1615, så Michel må være født rundt 1580 -1585.

Det kan nevnes at Michel Bjørnsen i Ramsvik var lagrettemann, mens Michel Lauridtzen Randulff ikke figurerer som sådan i noen sammenheng. -

I lensregnskapene for 1633 nevnes Michel Ramsvigen som leilending, og om vi mener at dette er Michel Bjørnsen så er han altså kommet til Ramsvik allerede da.

Allerede i 1630 er Michel L. Randulff kommet til Offersøy, og han ble ganske hurtig leilending for hele gården, full leidangsmann i 1631 - samt skipper.

Kilder: 1 og 2: Bergen Dombog 1622.

Lofoten og Vesterålens Historie 1500 - 1700, 1978.

Bygdebok for Buksnes, bind II av Ola Berg, utg. 1950.

Bygdebok for Hol, red. Per Berg. Utg. 1971.

Lensregnskaper fra 1620 ff.